

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 26. Nr.4. 2006

SVENSK ARKEOLOGI I ETRURIEN OCH KAMPANIEN

Det var temat för Svenska Arkeologiska Samfundets oerhört innehållsrika resa i Italien 25 september – 2 oktober 2006. Barbro Santillo Frizell, chef för Svenska institutet i Rom, hade i detalj planerat resan, som arrangerades av Paradisresor. Barbros mycket kunniga medarbetare medverkade som guider på olika platser. Mina personliga intryck som reseledare kan inte i en kort sammanfattning göra rättvisa åt våra upplevelser!

Totalt var var vi 23 arkeologer som följde med och fascinerades av de antika fornlämningarna. Resan tog sin början i Rom. Här möttes vi efter ankomsten från flygplatsen av ett av de värsta skyfallen jag varit med om. Sacra Via på Forum Romanum förvandlades till en bäck och ingången till Forum till en flod, som störtade utför trappor ner i ruinområdet. Allan Klynne från Rominstitutet ledde dock obesvärat gruppen genom skyfallet och informerade sakkunnigt och pedagogiskt om olika intressanta platser på Forum. Svenska institutet tog emot på kvällen första dagen med en härlig buffé och Barbro guidade oss runt i institutet.

Till institutet kom vi från bussen i skyfall, bitvis vadande i vatten.

Dr Allan Klynne guidar på Forum i Pompeji.

Lyckligtvis hade vi tur med vädret resten av veckan och mycket sol med ca 25-26 graders värme. Allan visade och berättade för oss i Rom om Augustus mausoleum, fredsaltaret Ara Pacis intill i ett nybyggt museum och en utgrävd romersk villa i Auditorium. Utanför Rom besökte vi vid

Prima Porta Livias utgrävda villa, känd för sin trädgård och en stor Augustusstaty. I Tivoliområdet under professor Börje Magnussons förnämliga ledning vandrade vi runt i Hadrianus mäktiga palatsområde med badanläggningar, bankettsalar och trädgårdar.

Vattenfördelare med vattenledningar från en 2000-årig romersk villa. Princip och utformning skiljer sig inte mycket från 1900-talets.

En synnerligen märklig upplevelse var dock att besöka kyrkan San Clemente i Rom. Den märkliggande kyrkan dateras till 1100-talet. Under den – under marknivån – ligger en helt bevarad kyrka från 300-talet, upptäckt år 1877. Den i sin tur är byggd ovanpå en Mitras-helgedom och ett romerskt hus, troligen lokaler för lager. Huset byggdes åren 92-93 e K. Också detta hus kan besökas! Och under den lokalen ligger kejsare Neros brända stad! Allt detta visade oss Olof Brandt, som förklarade sambanden utomordentligt kunnigt och tydligt. Marktillväxten har alltså varit enorm över tiden.

Från Rom begav vi oss till den forna etruskiska hamnstaden Caere, idag med

namnet Cerveteri. Den stora Banditachianekropolen med sina imponerande tumulusgravar fram-skulpterade ur tuff visades initierat av Barbro, som tog oss till de mest intressanta gravarna.

Gravkamrarna är utformade som hus. De speglar hur dåtidens människor bodde och är inredda med sängar och stolar, troligen som hemmen för ca 2 600 år sedan.

Tarquini, den gamla etruskiska kungaslätens hemstad, har ett utmärkt museum med rekonstruerade gravar, som vi dessutom besökte på den stora nekropolen utanför staden. Här är det möjligt att gå ner i ett 15-tal kammargravar. Många av dem har fortfarande spännande målningar i färg. Här illustreras bl a de banketter/måltider, som etruskerna hade. Att kvinnorna i det etruskiska samhället uppenbarligen betraktades som jämställda med männen framgår av målningarna. Såväl män som kvinnor återges liggande till bords tillsammans på målningarna.

Kammargravarna har gett mycket rika fynd och återspeglar den aristokratiska etruskiska elitens välstånd under antiken.

De svenska grävningarna på en höjd i San Giovenale informerades vi ingående om av Yvonne Backe-Forsberg. I år är det 50 år sedan grävningarna påbörjades i området. Landskapet i regionen är mycket vackert och kuperat. Här vandrade vi på en urgammal transhumansväg och besökte också en del gravar. I den närbelägna staden Blera, där gruppen vandrade under Barbros ledning, blev Gustav VI Adolf för många år sedan utnämnd till hedersmedborgare. Kungen deltog under många år i grävningar i dessa trakter.

Viterbos arkeologiska museum Rocca Albornož är inrymt i ett gammalt medeltida palats. Professor Margareta Strandberg-Olofsson demonstrerade den välgjorda svenskproducerade utställningen om Acquarossa och San Giovenale. Här visades också en av Svenska Rominstutet producerad film som är en sammanställning av filmer tagna under de många årens svenska utgrävningar. Gamle kungen var huvudperson i filmen.

Vår buss tog oss slutligen till den välbevarade ruinstaden Pompeji söder om Neapel. Vi ägnade en hel dags vandring i Pompeji under Allan Klynnes mycket kunniga ledning. Han delgav oss på ett lysande sätt sin djupa och breda kunskap om olika fornminnen i staden under vandringen via Forum till amfiteatern och åter till trakten av Forum.

Mensa ponderaria vid Forum. Det är ett mått- och viktbord där man kunde kontrollmäta sitt mjöl- eller spannmålsinköp under bevakning av torgpolisen.

Mycket intressant var enligt min uppfattning den information vi under flera timmar fick av svenska arkeologer vid en visning av de svenska grävningarna i Pompeji under ledning av professor Margareta Staub Gierow. Grävningarna i

Pompejis insula V.1 har resulterat i fynd från bronsåldern, ca 1700-1800 f K under ett mycket tjockt asklager, även om viss osäkerhet finns i dateringarna. Kol 14-analys av emmervete påvisar nämligen också ännu tidigare datering – drygt 3000 f K. Troligen är dock denna datering felaktig.

Kanske den märkligaste fornlämningen i Pompeji i mitt tycke ändå var det sista huset som gruppen såg, innan ruinområdet lämnades – nämligen Mysterievillan. Här finns mycket välbevarade och färgrika målningar av en invigningsceremoni i Dionysosriterna. Taket är bevarat på flera ställen. I en korridor i huset är väggarna vackert målade i en färg som närmast liknar engelskt rött. Det märkliga är att efter 2000 år lyser väggarna fortfarande blanka som om de nyligen vaxats och polerats!

Den veckolånga resan avslutades sista dagen med några timmars besök på Neapels arkeologiska museum med förvånansvärt välbevarade freskomålningar och mosaiker från Pompeji, bl a den berömda Alexandermosaiken – den enda framställningen som finns av en antik strid! Vardagsföremål från Pompeji (glas, silver, bronser, kirurginstrument, mynt mm), bevarade skulpturer – även i jätteformat - och bronser gör museet mycket sevärt.

Intrycken från resan är oerhört många. Informationen från de kunniga svenska arkeologerna, som guidade oss, var både bred och djup och förmedlades på ett mycket pedagogiskt sätt. Till Barbro Frizell vill jag å alla resenärernas vägnar rikta ett stort tack för en väl upplagd och

innehållsrik resa. Den har berikat vår kunskap och gett oss en fin översikt av svenska arkeologers insatser i Italien under många grävningår!

Nils Ringstedt
Författarvägen 5
167 71 Bromma
Nils.ringstedt@globalnet.net

Det antika arvet - Samfundet inbjuder till buss- och båtresa i västra Turkiet 5-18 september 2008.

Styrelsen för Samfundet har beslutat att en ledamotsresa skall ske hösten 2008. För SAS har Paradisresor komponerat en intressant buss- och båttur i västra Turkiet 5-15 september 2008, som framgår av det program som presenteras här i Gjallarhornet. Det är Lars Karlsson, docent vid Uppsala universitet, som blir vår ciceron. Lars har stor erfarenhet av grävningar i området, bl a på flera platser vi skall besöka.

För att vi skall veta om vi får tillräckligt med anmälningar till denna spännande resa inbjuder jag Samfundets ledamöter att skicka en intresseanmälan till mig före 1 april 2007. Det går bra att e-posta namn, adress och telefonnummer till mig eller skriva till min bostadsadress Författarvägen 5, 167 71 Bromma. För att

resan skall bli av måste minst 26 personer vara intresserade av att följa med. Jag tar emot fler anmälningar än så för erfarenhetsmässigt brukar det bli bortfall. Det är bra att ha en reservlista. Får vi full anslutning så meddelar jag - efter kontakt med Paradisresor - samtliga som visat intresse att de kan göra slutanmälan till Paradisresor.

Nils Ringstedt
Författarvägen 5
167 71 Bromma
e-post nils.ringstedt@globalnet.net
tel.08/80 12 50

**Det antika arvet med Arkeologiska
samfundet
Buss-och båtresa i Jonien 5-15/9 2008
med docent Lars Karlsson**
*Istanbul-Troja-Pergamon-Efesos-Priene-Miletos-
Didyma-Iassos-Labrandia-Halikarnassos*

Lars Karlsson, docent, lektor vid Uppsala universitet har forskat och skrivit en serie artiklar om den grekiska kolonisationen av de västra och östra Medelhavskusterna. Han har deltagit i utgrävningar i Turkiet, Italien, Frankrike och Grekland och arbetade under 6 år vid Svenska Institutet i Rom. Han har lett många resor i Turkiet och andra medelhavsländer med Paradisresor.

Dag 1 fredag 5/9

Arlanda/Kastrup-Istanbul

Eftermiddagsflyg med Turkish Airlines direkt från Arlanda eller Kastrup till Istanbul. På flygplatsen möts vi av vår svensktalande lokalguide Serhat Paktas. Efter transfer är vi inne i den mest centrala stadsdelen, Sultanahmet, där vårt hotell Gran Yavus är beläget. Middag på

egen hand på hotellets terrass eller i närheten.

Dag 2 lördag 6/9

Istanbul-Çanakkale (Troja)

Förmiddagen ägnas åt Hippodromen, Hagia Sophia och Topkapi, sultanernas palats. Vi äter gemensam välkomstlunch på restaurang Konyali på Topkapi med en obeskrivligt vacker utsikt över Bosporen. Efter lunch reser vi ca 30 mil med luftkonditionerad buss längs norra kusten av Marmarasjön och anländer på kvällen till Eçebat längst ut på Gallipoli-halvön. Här lämnar vi Europa och åker färja på Dardanellernas smalaste del. Vi lägger till i Çanakkale och vi tar sent på kvällen in på vårt hotell Gran Truva vid strandpromenaden. Middag på egen hand på någon av de trevliga restaurangerna i Çanakkale vid havet.

Dag 3 söndag 7/9

Troja-Ayvalik

Vår buss tar oss till Troja, där vi får en detaljerad föreläsning av Lars Karlsson om Trojas mångbesjungna historia. Efter visningen fortsätter vi vår färd 160 km ner till den genuint turkiska staden Bergama, där man knyter den kända mattan med samma namn. Vi äter gemensam lunch i den lilla fiskebyn Ayvalik. Vi tar in på Halic Park Hotel alldeles vid stranden. Därefter samlas gruppen för ett besök på en mattaffär i den närbelägna staden, där Lars Karlsson håller ett föredrag om orientmattor. Middag på egen hand.

Dag 4 måndag 8/9

Pergamon- Teos - Selçuk

Idag beger vi oss ut till det antika Pergamons akropolis med bl a fundamentet till Zeus-altaret, som

plockades ner sten för sten och fraktades med lastbåtar till Berlin, där det fortfarande finns att beskåda. Teatern ligger magnifikt i den branta sluttningen. Utsikten är hänförande. Vi besöker sedan Asklepieion, som var ett stort sjukhusområde under antiken. Anläggningen är imponerande. Efter gemensam lunch i Bergama far vi vidare mot kusten via Izmir, Turkiets tredje stad. Vi kommer till Teos vid havet, där det låg en romersk hamn. Inbäddad i grönskan ligger ruinen av ett Dionysostempel. Hit kommer sällan några besökare och vi njuter av stillheten och Lars Karlssons föredrag. Under eftermiddagen tar vi oss några mil ner till Selçuk, där vi tar in på Hotel Richmond vid stranden. Gemensam middag på vårt Hotel Richmond där vi har ”all inclusive”. All mat och dryck ingår.

Dag 5 tisdag 9/9

Efesos

Vi besöker det magnifika Efesos, en av de bäst bevarade och största antika ruinstäderna. Många exempel på monumental arkitektur förevisas. Vi ser Trajanus fontän, Hadrianus tempel, Celsus bibliotek och naturligtvis den stora teatern där Paulus höll på att orsaka upplopp. Förmiddagen avslutas i den stora tidigkristna Johannesbasilikan. Efter denna upplevelse, där Lars Karlsson levandegjort antiken beger vi oss till Selçuk för gemensam lunch. Efter lunch besöker vi det arkeologiska museet. Därefter åker vi tillbaka till Hotel Richmond där gemensam middag serveras.

Dag 6 onsdag 10/9

Efesos-Altinkum (Didyma)

Med vår buss åker vi till den välbevarade staden Priene från Alexander den stores tid och vidare mot Miletos för att besöka den överdådiga teatern. Vi avslutar vår utflykt med att se det stora orakel-templet tillägnat Apollon. Bussen tar oss sedan den korta sträckan ner till staden Altinkum, där våra båtar ankrat upp. De är moderna turkiska ca 25 meter långa motorkryssare byggda i traditionell stil av furu och benämns guleter. Vi äter lunch på egen hand i Altinkum och blir sedan hämtade av passbåtar med vår packning. Vi installerar oss ombord och får även möjlighet att ägna tid på soldäck och bada i det kristallklara vattnet. Båtarna går till en liten skyddad naturhamn för natten. Gemensam middag ombord.

Medusa i Didyma.

Dag 7 torsdag 11/9

Altinkum-Iasos

Efter frukost ombord länsar vi några timmar till det antika Iasos. Vi äter lunch på båtarna och tar därefter en promenad till Iasos med intressanta antika lämningar som förevisas av Lars Karlsson. Vi vilar och badar och äter även gemensam middag ombord.

Dag 8 fredag 12/9

Gümüslük (Myndos)

Båtfärd till Gümüslük, som ligger på ruinerna av det antika Myndos. Efter lunch ombord promenerar vi i omgivningarna av den förtjusande lilla turkiska by, där Lars Karlsson visar ett outgrävt grekiskt stadsområde. På kvällen middag på egen hand på en av de många små fiskrestaurangerna.

Dag 9 lördag 13/9

Gümüslük-Halikarnassos-Labranda

Vi upplever en uppfriskande båtfärd några timmar till Bodrum, det forna Halikarnassos. Efter att vi lagt till i Bodrum möter oss vår buss på kajen. Vi ska fara till den spännande utgrävningsorten Labranda, där svenskarna började gräva 1948 sedan några år tillbaka under Lars Karlssons ledning. Bland ruinerna äter vi picknicklunch. Efter en intressant visning av byggnaderna från kung Mausollos tid i Labranda far vi tillbaka till det vackra Bodrum, där vi äter middag på egen hand.

Dag 10 söndag 14/9

Halikarnassos

Tillsammans promenerar vi till Mausoleet, ett av antikens sju underverk. Vi får en föreläsning av Lars Karlsson, som själv med framgång bl a deltagit i utgrävningar i Bodrum och studerat den antika stadsmuren. Därefter går vi ner till korsriddarborgen. Lunch intas på egen hand i Bodrum. Ledig eftermiddag och gemensam avskedsmiddag ombord.

Dag 11 måndag 15/9

Bodrum- Arlanda/Kastrup

Tidig väckning för busstransport till Bodrums flygplats. Flyg med Turkish Airlines från Bodrum via Istanbul till

Arlanda eller Kastrup, där vi landar på eftermiddagen .

RESEFAKTA:

Resans grundpris: 15.450:- + flygskatter (854:- sept. -06) betalas senast 1/8 -08
Avbeställningsskydd: 300:-. Tecknas vid bokningstillfället och erläggs tillsammans med anmälningsavgiften.

Europeiskas semesterförsäkring: 305:- (för dig som har ett reseskydd utanför Norden i din hemförsäkring)

Anmälningsavgift: 2.500:- vid anmälan
Enkelrumstillägg på hotell fem nätter 2.000:-

Om du bokar del i dubbelrum, men det ej finns någon att dela med måste enkelrumstillägg erläggas.

pg: 453 76 60-5 PARADISRESOR

bg: 5169-6672 PARADISRESOR

I resans pris ingår: Reguljärflyg med Turkish Airlines från Arlanda/Kastrup - Istanbul ToR, inrikesflyg i Turkiet, del i dubbelrum på fyrstjärniga hotell de första fem nätterna, därefter del i tvåmanshytt med toalett och dusch ombord på motorkryssare med tre mans besättning för ca 14 gäster per båt, halvpension dvs frukost samt en måltid per dag, helpension 8/9, 9/9 och 11/9, transporter, inträdesavgifter, utflykter enligt program, Lars Karlssons ciceronskap och vår svensktalande lokalguide Serhat Paktas. Båtrutten kan komma att ändras beroende på väder och vind.

För information och bokning ring 08-718 07 13. Paradisresor, Måsungevägen 1, 131 50 Saltsjö-Duvnäs eller mejla till info@paradisresor.se Allmänna villkor för paketresor gäller. Lagstadgad resegaranti är ställd till Kammarkollegiet

www.kammarkollegiet.se Vi har F-skattebevis.

ROSA OCH VALTER TENGBORGS STIPENDIEFOND

Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond utdelar resestipendier till yngre svenska arkeologer som vill delta i undersökningar eller bedriva studier utomlands och till yngre utländska arkeologer som vill delta i undersökningar eller bedriva studier i Sverige.

Stipendierna utdelas företrädesvis till yngre forskare. Behörig att söka stipendium är den som arbetar inom Samfundets intresseområde och innehar minst 60 poäng i arkeologi eller angränsande ämne (för utländsk sökande motsvarande kompetens).

Disponibelt belopp för 2007 är 20 000 kronor.

Ansökan skall innehålla uppgift om ålder, examina, resans syfte, plan och beräknad kostnad. Det finns ingen speciell ansökningsblankett. Resan skall påbörjas senast sex månader efter stipendiets utdelande. Kortfattad reseberättelse skall skickas in till Samfundets styrelse senast två månader efter resans slut. Samfundet kan komma att begära att arbetet och resultatet skall framföras muntligen vid Samfundets årsmöte i april 2007.

Ansökan sändes till stipendiesekreterare Bozena Werbart, Sven Tveskäggs gränd 14, 224 77 Lund.

Sista ansökningsdag är 31 januari 2007

Beslut meddelas på Samfundets årsmöte i april 2007.

FÖRVERKLIGA DIN FORSKNINGSAMBITION SÖK ETT STIPENDIUM FRÅN SVENSKA FORNMINNES- FÖRENINGEN

Du som önskar stöd för forskning på doktorand- eller högre nivå inom föreningens intresseområden, d.v.s.- arkeologi och medeltidsforskning (historisk eller konstvetenskaplig) inklusive urkundsutgivning och numismatik. Det är för Dig som föreningens fonder är till. I år behöver Du inte precisera ur vilken fond Du söker men ansökan bör begränsas till maximalt 10.000 kronor.

Ansökan avseende 2007 års stipendier och anslag skall obligatoriskt innehålla

/uppgift om Ditt personnummer samt postgiro- eller bankkontonummer. Utöver Din postadress är vi tacksamma om Du också meddelar din mailadress.

/Kortfattad redogörelse beträffande forskningsuppgiftens art, målsättning och tänkta genomförande.

/Uppgift om Du tidigare beviljats anslag ur någon av föreningens fonder och om medel för samma ändamål erhållits tidigare eller söks samtidigt från annan fond.

/Uppgift om forskningsuppgiften ingår i doktorandarbete.

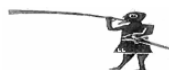
Ansökan skickas i ett exemplar till Svenska Fornminnesföreningens stipendiesekreterare Jan Peder Lamm, Historiska museet, Box 5228, 114 84 Stockholm och skall vara föreningen tillhanda senast den 15 januari 2006. Särskild blankett erfordras ej.

ÅRSAVGIFT 2007

Efter detta nummer av Gjallarhornet är ett nytt år i antågande och med det följer en ny årsavgift. Liksom i år kommer den blygsamma summan av 100 kronor att tas ut. Ni kan redan nu börja betala in avgiften på pluskonto 351210-0. **Glöm inte att notera avsändare och att inbetalningen avser årsavgift 2007.** I och med detta önskar också redaktionen att alla som på något sätt bytt adress eller

e-postadress meddelar det till Bodil Petersson som har tagit över ansvaret för Samfundets ledamotsregister. Bodil kan nås på telefon 046-2224515 eller e-post bodil.petersson@ark.lu.se eller postadress Lunds universitet, Institutionen för arkeologi och antikens historia, 223 50 Lund

GJALLARHORNET

Deadline för nästa Gjallarhornet är den 29 april. Bidrag skickas till Anders Hansson, epost anders.hansson@jamtli.com
Du vet väl att du kan få Gjallarhornet per epost!? Skicka din epostadress till Bent Syse – bent.syse@uppmus.se

AKTUELLA HEMSIDOR

Värt att notera är Samfundets två intressanta hemsidor. Besök Samfundet på www.arkeologiskasamfundet.nu och se allt om Current Swedish Archaeology på www.currentswedisharchaeology.org